

musik

BIBLIOTEKSNYTT



SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

Statens musiksamlingar
har fått tillökning

Litteraturförsörjning

Hälsa och musik

DigiLellky

nr.1
2010



KALENDARIUM 2010

- Årsmöte med föreläsning och konsert i Västerås 22 mars
- Kursdag om bland annat upphovsrätt samt visning av Västerås konserthus 23 mars
- Seminarium om Dewey och nya katalogregler i Stockholm 28 maj
- IAML-konferens i Moskva 27 juni till 2 juli

Marionettmuseet, tillsammans med Sveriges teatermuseum, är numera en del av Statens musiksamlingar. På bild en figur ur Oeidipussagan. Omslaget föreställt figurer av Enrico Baj. Foton: Marionettmuseet

INNEHÅLL

- | | | | |
|---|--|----|--|
| 3 | Ordföranden har ordet, Redaktörens ruta | 9 | Litteraturförsörjningsseminarium |
| 4 | Statens musiksamlingar växer | 11 | DigiLellky – en digital kortkatalog på SMB |
| 6 | Digitalisering av Stifts- och landsbibliotekens musiksamlingar | 12 | International Marcus Meibom Symposium |
| 8 | Hälsa och musik | | |



Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksföreningen, svenska sektionen av IAML, International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Lena Nettelbladt

Statens musikbibliotek Box 16326

103 26 Stockholm

08-519 554 10 lena.nettelbladt@muslib.se

Prenumerationer inkl. medlemskap:

enskilda 250:-, institutioner 400:-, veteraner,

studerande, arbetslösa 125:-

Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära kollegor

Vårvinter - och dags för årsmöte! Årsmötet kommer vi att ägna mycket åt den digitala världen, en värld som vi alla stöter på oavsett vi vill eller inte. En del saker med den digitala utvecklingen är positiva, andra är negativa – eller är det bara så att de är nya för oss och vi håller på att lära och anpassa oss? Och det kanske inte bara är vi som måste anpassa oss – hur är det med lagarna – är de skapade för dagens medier?

Mattias Klang, som är fil. dr. vid Göteborgs universitet, forskar om gränslandet mellan juridik, teknologi och mänskliga rättigheter. Han är författare till skriften Copyright copyleft som ni kan hitta på www.iis.se. Mattias får vi möjlighet att lyssna på under måndagen (22 mars).

Aktuell i den här debatten om upphovsrätt och fildelning är Rasmus Fleischer. Honom kommer vi alla att få möjlighet att träffa och lyssna på under tisdagen (23 mars). Rasmus Fleischer är aktuell med boken "Det postdigitala manifestet" och har även deltagit i radioprogrammen "Från Platon till Pirate Bay" samt "Länge leve Spotify". Radio-program som jag verkligen kan rekommendera – om du inte hann lyssna på dem i realtid så finns de på P2:s sida för att lyssnas på direkt från din dator. Rasmus är doktorand i historia och ar-



Foto Ingmar Johansson

betsnamnet på hans arbete är "Kampen om konservmusiken". Vad detta handlar om överlåter jag till Rasmus själv att prata om - men jag tror att vi kan se fram emot en mycket spännande föreläsning. Förutom denna forskning så har Rasmus även hunnit med studier på KMH!

Under tisdagen bjuds vi även på en föreläsning om upphovsrätt av Susanne Abbefalk – jurist på Sveriges Radio samt en presentation av Ubetoo. Ubetoo är en tjänst som kan liknas vid Spotify och Malinn Sjölander berättar om den.

Ett späckat program som dessutom innehåller tid för att hinna diskutera

aktuella ämnen med kollegor, se på Västerås bibliotek med stiftsavdelningens äldre nottryck och lyssna på en konsert med studenterna från kammarmusiklinjen vid Mälardalens högskola. Efter konserten går de som vill ut och äter en god middag tillsammans och umgås. På tisdagen besöker vi Västerås konserthus.

Jag ser fram emot att få träffa er alla på årsmötet och den efterföljande kursdagen i Västerås, varmt välkomna!

Birgitta Sparre

Redaktörens ruta

Idetta nummer märks det tydligt på vilket bibliotek som redaktören jobbar på... Jag hoppas att ni inte tycker det blir för inskränkt. Jag tror i alla fall att de seminarier ni kan läsa om här har ett allmänintresse.

Nu kan du prenumerera på uppdateringar av Svenska musikbiblioteksförningens webbplats genom så kallat RSS-feed. Vår webbmaster Ove Wahlqvist förklarar på sidan hur du

ska göra. Tack vare Astrid Smith så finns Statens musikbibliotek på Twitter. Följ biblioteket på <http://twitter.com/musikbibl>. Även Svenskt visarkiv finns på Twitter <http://twitter.com/Visarkivet>

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

www.smbf.nu

musikbiblioteksforum@listserv.kultur.nu

Jag hoppas få träffa många av er läsare på årsmötesdagarna i Västerås. Sök gärna upp mig då och berätta om vad som händer på just ditt arkiv eller bibliotek.

Hälsningar Lena

● ● Statens musiksamlingar växer

||| Pia Nyström, administrativ samordnare vid Statens musiksamlingar



Statens musikbibliotek, som tillsammans med Musikmuseet och Svenskt visarkiv utgör myndigheten Statens musiksamlingar, genomgår en transformation från att ha sysslat främst med musik till att nu även inkludera teater och dans.

Sedan den 1 januari 2010 ingår verksamheterna och samlingarna vid Sveriges Teatermuseum (tidigare en del av Stiftelsen Drottningholmsteatern) och Marionettmuseet i Statens musiksamlingar. Under 2010 beräknas även Arkivet för folklig dans donera sina samlingar till myndigheten.

Bibliotek och arkiv som hört till Teatermuseet samt ett litet bibliotek som hört till Marionettmuseet bildar tillsammans med Statens musikbibliotek en ny enhet inom Musiksamlingarna och kommer under våren att få namnet Musik- och teaterbiblioteket.

Bland myndighetens uppgifter har funnits musikedokumentation och detta har nu utökats med teater- och dansdokumentation. Hur det ska genomföras kommer att utarbetas under året, men det nya uppdraget kommer att utföras av arkivarierna vid Musik- och teaterbiblioteket.

Under våren kommer även Musikmuseet att byta namn då det slås ihop med Teatermuseet och Marionettmuseet. Det nya namnet blir *Musik- och Teatermuseet* och den nya organisationen manifesteras med en ny utställning som öppnar i april och som har namnet Scenmagi: teater, dockteater, musik.

Ny plattform för musik

I kulturpropositionen i höstas föreslogs att statens bidrag till Rikskonserter ska upphöra och att delar av verksamheten ska föras över till Statens musiksamlingar. Eric Sjöström, chef för Kulturhuset i Stockholm, tillsattes som utredare. I direktiven står bland annat att utredaren ska föreslå vilka statliga insatser som behöver göras på nationell nivå och vilka av Rikskonserterns nuvarande ansvarsområden som ska tillvaratas. Dessutom ska utredaren föreslå vad myndigheten ska heta. En viktig utgångspunkt är att kopplingen mellan statens insatser för det musikaliska kulturarvet och det konstnärligt nyskapande ska stärkas.

Utredningen ska vara klar den 15 februari och skickas sedan på remiss. Jag tror jag slutar där för händelseutvecklin-

gen därefter är beroende av såväl remissvaren som höstens riksdagsval.

(Statens musikbibliotek har redan börjat låna ut böcker från teatermuseets bibliotek. All utlåningsbar litteratur från Teatermuseet kommer att flyttas till Statens musikbibliotek på Torsgatan. Teatermuseets äldre litteratur, dräkter, scenografimodeller, fotografier och annat material av arkivkaraktär kommer till vidare att vara kvar i lokalerna i Gäddviken. Där tar de gärna emot besökare. Till Gäddviken ska också arkivmaterial flyttas som nu finns hos Musikmuseet på Sibyllegatan. Susanne Haglund på Statens musikbibliotek, är ansvarig för all flyttlogistik. **Red. anm.**)

Läs mer om

Sveriges Teatermuseum

<http://www.teatermuseum.se/>

Läs mer om

Marionettmuseet

<http://www.marionettmuseum.se/>

Läs mer om

Arkivet för folklig dans

<http://www.dansmuseum.se/sfd/>

Men vad ska det heta?

||| Lena Nettelbladt

Foto: Teatermuseet och Marionettmuseet



Måndag den 15 februari presenterade Eric Sjöström utredningen som har fått namnet *I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken* (SOU 2010:12). Till sin hjälp har Eric Sjöström haft departementssekreterare Jakob Kihlberg, dekanen Anna Lindal, ledare för Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet, och samordnaren Lotta Brilioth Biörnstad.

Det första Eric Sjöström började med att säga var att "Musiken kan själv", med det menar han att staten inte behöver ordna konserter, det sköter andra bra. Statens roll blir mer samordnande. "Statens insatser ska främja de resurser, initiativ och samverkansformer som finns i det fria musiklivet och på regional nivå, till exempel inom länsmusiken."

EMS, Elektroakustisk musik i Sverige, har tidigare hört till Rikskonserter men ska nu höra till Statens musikverk liksom Caprice Records skivkatalog.

Eric Sjöström presenterade två förslag, nedan citerade ur utredningen.

"Huvudförslaget: Statens musikverk
Förslag: Myndigheten Statens musiksamlingar byter namn till Statens musikverk. Ett nytt uppdrag tas fram för myndigheten som innefattar både att främja framförandet av levande musik och att bevara och tillgängliggöra kulturarvet. Den omvandlade myndigheten leds av en chef, tillika konstnärlig ledare. En särskild enhet skapas inom myndigheten och verksamhetsstyrningen anpassas för att främja integration mellan verksamhetsdelarna. För att fullgöra denna del av uppdraget tillförs myndigheten resurser för ca 10 årsarbetskrafter. De som anställs, för-



slagsvis med titeln koordinatörer, bör ha stor kunskap om musiklivets utveckling både nationellt och internationellt och kompetens i att samordna större kulturprojekt."

"Alternativt förslag: Statens musikplattform

Förslag: Den nationella musikplattformen inrättas som en särskild enhet vid Statens musiksamlingar och regleras i särskild ordning i instruktionen för myndigheten. Enheten benämns Statens musikplattform. Enheten har en chef med konstnärlig profil som utses av regeringen på förslag av myndighetens direktör. Vad gäller personal- och kompetensfrågor är behoven desamma som i föregående förslag."

Nu ska utredningen ut på en fyra veckor remiss. Vad som ska hända med lokalerna på Nybrokajen 11 är också oklart. Kanske kan Konserthuset ta över? Dramaten och Stockholms Länsmusik är också intresserade. Många tycker att namnet att Statens musikverk inte passar eftersom det inte speglar att Statens musiksamlingar även ska hand om teater och i viss mån även dans. Ett förslag från Veslemøy Heintz är Statens teater- dans och musiksamling med förkortningen TeDaMus. Det låter i alla fall trevligt och lär betyda ungefär Vi ger er på latin. Eric Sjöström själv var väldigt förtjust i att ha med ordet "statens" i namnet. Det ska verkligen bli spännande att se vad reaktionerna blir.

Det har redan blivit en livlig debatt om ett förslag i utredningen om ett utökat uppdrag för Svenskt visarkiv. Förslaget är att de ska dokumentera fler genrer än visor, folkmusik och jazz.



Digitalisering av Stifts- och landsbibliotekens musiksamlingar

|| Veslemøy Heintz, överbibliotekarie Statens musikbibliotek

Onsdagen den 18 november 2009 samlades representanter för landets Stifts- och landsbibliotek i Skara, Västerås, Växjö och Linköping till ett seminarium på Statens musikbibliotek.

Tema för dagen var Äldre svenska musiksamlingar och framtida digitalisering. Efter en visning av biblioteket, talade Lars Berglund från Uppsala universitet om Dübensamlingen, Kia Hedell från Statens musikbibliotek om Tyska kyrkans samling och Mattias Lundberg från Uppsala universitet om sitt inventeringsprojekt över äldre svensk musik.

Dübensamlingen omfattar cirka två tusen verk, främst handskrifter av kyrklig vokalmusik och instrumentalmusik från 1600-talet och tidigt 1700-tal. Samlingen anskaffades av det svenska hovkapellet ledare, framförallt medlemmar av släkten Düben, och skänktes till Uppsala universitet 1732. En ny digital katalog över samlingen har utarbetats vid den Musikvetenskapliga institutionen i Uppsala.

Tyska kyrkans samling skänktes till dåvarande Musikaliska akademins bibliotek av tyska församlingen i Stockholm 1874. Den består av sakral

och profan vokalmusik, huvudsakligen 103 tryckta stämböcker från 1500- och 1600-talen med tidens gängse europeiska repertoar, samt ett fåtal handskrifter. Jämte Hovkapellet var Tyska S:t Gertruds kyrka den viktigaste dåtida musikinstitutionen i huvudstaden.

Mattias Lundberg har för Kungliga Musikaliska akademins räkning under 2008 inventerat och förtecknat flerstämmig musik utan känd upphovsman, komponerad tidigare än 1650. Musikalier från denna tid gicks visserligen igenom på 1960-talet i samband med det så kallade RISM-projektet, men vid den tiden fanns få möjligheter att attribuera anonym musik, och över huvud taget konstatera om musikalier i svensk ägo hade motsvarigheter på andra håll. RISM uttyds Repertoire international des sources musicales, projekt initierat år 1952 av IAML, International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres och IMS, International Musicological Society. RISM är en internationell inventering och katalogisering av noter i tryck och handskrift samt skrifter om musik, allt före cirka 1800. I samband med sitt inventeringsarbete har Mattias Lundberg besökt landets

Stifts- och landsbibliotek, som har rika samlingar av äldre musiklitteratur. Efter föredragen diskuterades hur man bäst kan göra dessa samlingar tillgängliga. Stifts- och landsbiblioteken behöver hjälp av musikvetenskaplig expertis med att välja ut vilket material som lämpar sig för digitalisering. Mötet beslöt att bilda en arbetsgrupp bestående av representanter från Musikvetenskapen i Uppsala, Statens musikbibliotek och Stifts- och landsbiblioteken - eventuellt tillkommer ytterligare någon musikforskare. Gruppen tar fram digitala exempel på material ur samlingarna. Därefter görs en gemensam ansökan om medel för vidare digitalisering både i lokala och nationella fonder. Planen är att kunna skicka in ansökan under 2011.

Bakgrundsbild: Violinstämman ur lamentot "Ach dass ich Wassers gnug hätte", av Johann Christoph Bach (möjligen Heinrich Bach?), 1679-1681 [VMHS 3:1]

Hälsa & musik

||| Lena Nettelbladt

Töres Thorell föreläser på Stockholms stadsbibliotek. Foto: Lena Nettelbladt



En kväll i februari ordnade Stockholms stadsbibliotek, i samarbete med ABF och Karolinska institutet, en kväll med rubriken *Hälsa och musik*. Mitt i Rotundan i huvudbiblioteket vid Sveavägen hälsades Töres Thorell välkommen av bibliotekarie Ylva Ingelsson. Töres Thorell är professor och chef för Statens institut för psykosocial miljömedicin och har skrivit boken *Noter om musik och hälsa*. Boken har fokus på "musiken och folkhälsan, dvs på hälsoeffekter av att människor lyssnar på och gör musik". Töres började med att a cappella sjunga en sång ur Schuberts *Die Winterreise* som är 24 dikter om snö, is och frusen kärlek av Wilhelm Müller. Vi fick höra den sista sången som heter *Positivhalaren*. Sen fortsatte han med Ture Rangströms sång *Den enda stunden* med text av Johan Ludvig Runeberg och *Sång efter skördeanden*, musik Peterson-Berger, text Karlfeldt. I ett diagram visar han precis hur hans pulsslag ändras när

han sjunger dessa sånger med och utan publik. Vid verklig vila har han 50 slag per minut, sång utan publik 90 slag per minut och med publik cirka 140 slag per minut.

Melodin är stöd för minnet. Det är lättare att komma ihåg orden i en sång än orden i en text utan musik. Musik kan påverka människors hälsa på många sätt. En norsk musikerapeut upptäckte att dementa personer som inte kunde tala ändå genom sång kunde förmedla att de till exempel var hungriga. Eva Götell, forskare vid Karolinska institutet, visade att dementa personer lättare samarbetar om vi sjunger barnvisor för dem. De dementa personerna har öar av minnen i hjärnan och de blir aktiverade av musik. Även vid parkinson är musik bra då rytmisk musik kan hjälpa till vid rörelser. En brittisk forskare, Paul Robertsson, har visat att autistiska barn kan utvecklas socialt genom musik.

Musiken betyder också mycket för

sammanhållningen. I Österbotten i Finland lever människor längre än i övriga Finland och forskarna tror att det beror på det sociala kapitalet. De har en stark sammanhållning och kultur och de sjunger ofta i kör. Körsång kan vara en stark faktor för ökad livslängd. När man sjunger går man upp i puls, man koordinerar andning i förhållande till hjärtverksamhet. Antistresssystemet aktiveras vid sång. Töres Thorell har undersökt professionella sångare och amatörer efter en sånglektion. Amatörerna blev mycket gladare efter lektionen än proffsen men proffsen bevarar ändå sin glädje i musicerande hela livet. Båda grupperna tyckte att de blev mer energiska efter sånglektionen och mer avslappnade. Det gav en ökning av oxytocin som dämpar smärta och förbättrar immunförsvaret. Det är också bra med körsång om man lider av IBS, nervös tjocktarm (!). Töres Thorell har också följt två grupper där den ena gruppen sjöng i kör och inte den andra. Den sjungande gruppen ökade sitt testosteron som hjälper oss att ersätta förstörda celler.

En del människor kan känna smak, se en färg eller känna en lukt när de hör en viss ton eller ett visst ackord. Det kallas synestesi och är ett neurologiskt tillstånd som innebär att två eller flera sinnen är sammankopplade.

Inåtvända människor vill ofta inte höra på musik när de koncentrerar sig medan extroverta människor kan det. Kreativiteten påverkas av musik. Tidig musikutövning kan förbättra begåvningen dock utan dramatiska effekter. Fredrik Ullén har forskat på detta och visat att antalet synapser, kopplingar mellan hjärncellerna, ökar av att spela ett musikinstrument.

Det är mycket få människor som inte kan relatera till musik. Tondövhet, amusi, är mycket ovanligt, ca 5 % av befolkningen har det.

Litteraturförsörjning

||| Pär Johansson, bibliotekarie vid EMS och Statens musikbibliotek

Den 25 september hölls ett seminarium om litteraturförsörjning på Statens musikbibliotek i syfte att öka samarbetet mellan bibliotek som köper in musikvetenskaplig litteratur. Initiativet till seminariet togs av Mattias Lundberg och Veslemøy Heintz vid Statens musikbibliotek (SMB).

Dagen inleddes med kaffe, varefter Veslemøy hälsade deltagarna välkomna och berättade om förändringar i SMB:s inköspolicy. Före överbibliotekarien Anders Lönn (1943–2009) ägnade betydligt mer tid till bevakning och inköp än vad som nu är möjligt. Ambitionen att prenumerera på en tidskrift från varje land kan inte heller förverkligas. Då bibliotekens inköpsanslag minskar, trots att det ges ut mer och mer litteratur, måste vi sträva efter ett "nationellt sambibliotek" för musik, där inköp dubblas i minsta möjliga mån och bibliotekens samlade medel används för att täcka ett så brett litteraturspektrum som möjligt.

Efter denna inledning presenterade deltagarna sina bibliotek, med avbrott för lunch. Därefter följde en avslutande diskussion, som jag tyvärr inte kunde delta i, men många frågor togs upp redan under presentationerna, och jag hade stort utbyte av dagen. Utöver de givande presentationerna, som sammanfattas nedan, framgick att den engelskspråkiga litteraturens dominans fortsätter att öka, och att enskilda universitets- och högskolebibliotekarier får ansvar för allt

fler discipliner. Inte minst i ljuset av det senare framstår ett ökat samarbete och erfarenhetsutbyte mellan ämnesansvariga som välkommet.

Deltagande bibliotek och deras profiler

Förutom Mattias och Veslemøy deltog Kurt Byström vid Högskolans Dalarna i Falun bibliotek (HDFB), Anders Edling vid Carolina-biblioteket/Uppsala universitetsbibliotek (UUB), Kia Hedell vid Institutionen för musikvetenskap, Uppsala universitet, Erland Holmer vid Wrangel-biblioteket/Lunds universitetsbibliotek (LUB), Anna Håkansson Scott vid Sveriges Radio Förvaltnings musikbibliotek (SRF), artikelförfattaren, dvs. Pär Johansson vid Elektronmusikstudions i Stockholm (EMS) bibliotek, Anette Kregel vid Ersta Sköndal högskolas bibliotek (ESHB), Berit Lindén vid Växjö universitetsbibliotek (VUB), Ann-Christine Olsson vid SMB, Pia Shekter från biblioteket vid Högskolan för scen och musik/Göteborgs universitet (GU/HSM), Lena Söderberg, vid Stockholms universitetsbibliotek (SUB), Marika Wikner Markendahl vid Karin Boye-biblioteket/UUB, samt Elon Wismén vid Göteborgs universitetsbibliotek (GUB).

SMB förvärvar inom många av musikvetenskapens områden, speciellt suecana och standardverk på de moderna europeiska språken samt referenslitteratur som verkförteckningar och bibliografier. SMB köper dock inte litteratur från

områden där andra bibliotek har en tydlig profil, t.ex. specialiserad populärmusik-, genus- och klassforskning, där GUB utmärker sig, och musikpedagogik och -terapi, som finns på musikhögskolorna. Göteborg Organ Art Center (GOArt) förväntas täcka det mesta av klaverinstrumentens organologi och de tekniska högskolorna akustikens delområden.

EMS bibliotek köper litteratur inom elektroakustisk musik och ljudkonst samt närliggande områden, som ljudteknik, akustik, musikpsykologi och ljudmiljöforskning.

Biblioteket vid GU/HSM är till för studenter och anställda vid HSM samt musikvetarna vid Institutionen för kulturvetenskaper. Det är inte öppet för allmänheten. Biblioteket köper framförallt pedagogik, musikteori, musikhistoria, verkanalyser och biografier. Prioriterade områden är referenslitteratur som tematiska förteckningar och repertoarförteckningar för olika typer av instrument och ensembler samt kör och orkester.

LUB har en decentraliserad organisation där fakulteterna har egna bibliotek. Wrangelbiblioteket tillhör Området för humaniora och teologi. Till området hör Institutionen för kulturvetenskaper, där musikvetenskap ingår som en av sex avdelningar. Vid denna avdelning ges även en kurs i musikproduktion. Vid LU finns dessutom det tvärvetenskapliga Ljudmiljöcentrum. Från och med 2009 har

De vanligaste företagen för förvärv av musikvetenskaplig litteratur.

Wrangelbiblioteket fullt ansvar för förvärv inom sina ämnen, och musiksamlingarna har stärkts framför allt inom jazz och rock.

På UUB är den musikvetenskapliga samlingen delad mellan Karin Boye-biblioteket, som har kursböcker, biografier och tidskrifter, medan referenslitteratur och äldre litteratur finns på Carolina-biblioteket, som även köper in litteratur relaterad till musiksamlingarna. Institutionen för musikvetenskap har ett eget bibliotek, som numera mest är inriktat på musikaler och fonogram.

SUB omorganiserades våren 2008, vilket gav musikområdet ökade resurser, och samlingarna byggs nu ut med framförallt jazz, populärmusik, world music samt musikteori, -psykologi och -estetik. HDFB har en tydlig inriktning mot ljudproduktion och köper litteratur inom ljudteknik, akustik, musikpsykologi och populärmusik. Högskolan har inte längre någon musikvetenskaplig institution.

VUB:s inköp präglas av att musikvetenskapen vid Växjö universitet sorterar under den pedagogiska institutionen.

SRF är ett företagsbibliotek, som köper in litteratur för programverksamheten vid SR, SVT och UR. Biblioteket lånar därför inte ut litteratur utanför företaget. Områden som köps in generöst är verkförteckningar, lexikon, handböcker med verkcommentarer och biografier. I sam-

lingarna finns även programblad samt böcker och klipp om SR:s historia.

ESHB:s musiksamling är specialinriktad på kyrkomusik. Biblioteket förvärvar böcker om körsång, orgel, musikteori, sångteknik, hymnologi och liturgi.

Bevakning, förvärv och katalogisering

Merparten av biblioteken använder förlagskataloger och recensioner för litteraturbevakning. Flera bevakar andra biblioteks inköp via Libris. Samtliga medverkande bibliotek får inköpsförslag från användare eller institutioner, och föreslagen litteratur köps så gott som alltid in.

De vanligaste leverantörerna är Dawson för engelskspråkig litteratur och Delbanco för andra språk, följda av Adlibris, Bokus och Boktjänst. Universiteten har statliga ramavtal med dessa firmor. En del bibliotek köper på stående order. SMB och SRF använder förutom Dawson även Harrassowitz, som för både musikaler och böcker. Ett par deltagare anmärkte på Dawsons långa leveranstider, och till skillnad från Harrassowitz eftersöker Dawson inte litteratur utanför de vanliga beställningsvägarna.

Bytesverksamhet mellan institutioner verkar vara relativt sällsynt. SMB och KB har ett visst utbyte av suecana. SMB får och katalogiserar uppsatser på C- och

D-nivå, som ofta är den enda litteratur som finns om vissa ämnen och personer. Avhandlingar som skrivs vid GU/HSM distribueras av biblioteket till övriga musik- och teaterutbildningar i Norden, medan GUB ombesörjer utskicken till Sveriges universitets- och högskolebibliotek. Wrangelbiblioteket får en del litteratur, men bytesverksamheten i Lund sköts inte av LUB.

Majoriteten av de deltagande biblioteken katalogiserar direkt i Libris, förutom EMS och SRF, som har egna kataloger. ESHB:s samlingar är dock på väg in i Libris. Flera bibliotek har nyförvärvshyllor och presenterar nyförvärvslistor på webben. En del har även ämnesguider.

DigiLellky

– en digital kortkatalog på SMB

|| David Jansson, processledare för digitalisering vid Statens musiksamlingar

Under 2008 ansökte Statens Musikbibliotek hos Riksbankens Jubileumsfond om finansiering för skanning, indexering och publicering av bibliotekets systematiska musikaliekatalog. Katalogen, avslutad 1985, innehåller nästan 300 000 kort och bakom dessa döljer sig cirka 120 000 noter. Som en jämförelse kan nämnas att bibliotekets onlinekatalog i skrivande stund innehåller cirka 46 000 noter. Merparten av materialet utgörs av noter tillgängliga för utlån, men även av en större mängd rariteter från 1600-1700- och 1800-tal. Till den ursprungliga katalogen tillkom även kort från bibliotekets orkesteravdelning inklusive blåsorkestermusik och marscher samt en katalog över autograferna bland de rara samlingarna. Biblioteket erhöll sökta medel under senhösten 2008 och arbetet började i stor skala på det nya året 2009.

Katalogen på nätet

Den övergripande tanken med projektet är att tillgängliggöra dessa äldre delar av bestånden i en databas på bibliotekets webbplats. Låntagare ska kunna söka och bläddra bland korten i databasen samt även beställa noter direkt från önskad kortbild. Noterna hämtas sedan i lånexpeditionen på Torsgatan i Stockholm eller skickas som fjärrlån. Om en beställd not får lånas hem, förutsatt att den inte är över 100 år eller i alltför för dåligt skick, så katalogiseras den i LIBRIS vid tillbakalämnande. Varje not lånas alltså endast ut en gång från databasen och den gamla ko-

rtkatalogen blir till slut (förhoppningsvis) en ren raritetskatalog.

300 signum

Åke Lellky var den bibliotekarie som under 1940-talet arbetade fram en systematik skraddarsydd för dåvarande Musikaliska Akademiens Bibliotek. Systematiken är nästan uteslutande uppbyggd efter besättning och därför även hylluppställd i magasinet efter besättning. Instrument/röst eller ensembletyp ges varsin kategori med en signifikativ bokstav. P = Piano, S = Sång, V = Violin och kombinationer såsom VP = Violin och Piano. Lellky har försett huvudkategorierna med ytterligare nyanser, detta i form av fler bokstäver i kombination. Dessa är inte alltid helt självförklarande. Några exempel: Pb = Piano fyra eller 6 händer. PB = Piano samlingar, Gi/Sv = Svensk instrumental barnmusik, Xe = Mikrofilm, KbQE = Damkör med Orgel och ett eller flera andra instrument. Inalles finns över 300 Lellkykategorier, mer eller mindre förvirrande för en vanlig låntagare.

Då systematiken är skuren på olika led, till exempel besättning kontra informationsbärande media, och ibland saknar konsekvens var vi tvungna att bygga ut den, framförallt med klartext för respektive kategori.

Inledningsvis lades mycket krut på planering av indexeringsprinciper och användargränssnitt, bildkvalitet samt OCR-tolkning (optisk teckenigenkänning) av korten. OCR-tolkningen visade



Åke Lellky, 1903-1973. Bibliotekarie vid Musikaliska Akademiens Bibliotek 1936-1968

sig, trots ett toppmodernt program, vara en utmaning då korten är smutsiga efter (i vissa fall) 100 år av bläddrande. Många kort är dessutom mycket bleka då man, gissningsvis under krigsåren, använt skrivmaskinernas färgband till sista bläckdroppen. Fördelen med moderna OCR-program är att man kan lära dem typiska avvikelser och därmed få ett avsevärt bättre resultat, även om texten ser hopplös ut vid en första anblick. Cirka 90% av texten från OCR-tolkningen blev till slut korrekt, vilket utgör en bra ingång för fritextsökning i databasen. De äldsta handskrivna korten får dessvärre inget OCR-stöd alls.



De huvudsakliga medarbetarna i projekt Digilelky från vänster: 1. Lars Lindgren, skanning. 2. Ragnar Köhlin, projektplanering, utformning av sök-/användargränssnitt, bildbehandling. 3. Mattias Karlsson, indexering. 4. Mikko Niskanen (sittande på katalogskåpet), skanning. 5. Jan Johansson, databashantering och webbpublicering. 6. David Jansson, projektplanering, utformning av sök-/användargränssnitt gränssnitt, indexering, skanning Christinas hovbibliotek.

6000 kort per dag

En svårighet med bildinställningarna var att få maximal bildläslighet på skärmen för användare samt att OCR-programmet skulle kunna tolka så bra som möjligt. Efter en träffade en god kompromiss. Med den för projektet inköpta dokumentskannern kunde 7-8 kortlådor skannas in per dag, cirka 6000 kort. En mycket behändig apparat på det hela taget, men den fick utstå svåra provningar med dessa gamla kort. Mikko Niskanen, som gjorde det mesta av skanningsarbetet, fick öppna skannern och damma ur den flera gånger per dag. Gummihjulen som matar in korten i skannern slets ned och fick bytas ut totalt 4 gånger. Serviceteknikern som bytte hjulen fick även rengöra skannerns ömtåliga innandömen flera gånger samt byta andra slitna och repiga delar.

Indexering av var 5:e kort

För att ge säkra sökingångar i materialet gjordes en indexering av vart 5:e kort där tonsättare/huvuduppslag samt titel angavs exakt som de står på kortet (de flesta andra kortkataloger som publicerats digitalt har index på vart 10:e eller 20:e kort). Detta var ett drygt arbete och det sista kortet ur den ursprungliga katalogen gavs sitt index av Mattias Karlsson på absolut sista officiella projektdagen, närmare bestämt den 30:e december vid 15-tiden. Sammanlagt indexerades alltså totalt cirka 60 000 kort. Sviter av kort inom en Lelkykategori och med samma tonsättare genomindexerades med huvuduppslag, detta med ett verktyg som Jan Johansson skapat på beställning. Den tonsättarlista som skapats ska nu, när indexeringen är i det närmaste klar, rensas från skräp och

uppenbara stavningsvarianter av samma namn slås ihop. Detta ger ännu säkrare ingångar i databasen.

Datakonsult Jan Johansson, som tidigare arbetat med Dübenprojektet i Uppsala, kontrakterades för databaskodning/-hantering samt webbpublicering. Han har även fortlöpande varit behjälplig med programmering av formuläret för indexering, en stor mängd andra förnämliga verktyg samt idéer/synpunkter.

Katalogen ska härnäst testas av argusögda bibliotekarier samt en utvald testgrupp bestående av presumtiva låntagare. Katalogen beräknas vara publicerad för allmänheten i mars 2010.

International Marcus Meibom Symposium

||| Kia Hedell, arbetar med raritetssamlingarna vid Statens musikbibliotek



Personerna är (bakre raden fr.v.) Benjamin Wårdhaugh, Otfried Czaika, Walter Kreyszig och Peter Hauge samt (främre raden fr.v.) Ellinor Petersen, Peter Sjökvist, Janis Kreslins, Mattias Lundberg och Eleonora Rocconi. Bland porträtten i bakgrunden skimtar Gabriel Naudé som var Meiboms kollega och överordnade vid Christinas hovbibliotek.

Den 12-13 januari hölls ett symposium på Kungliga Biblioteket i Stockholm med fokus på bibliotekarien Marcus Meibom (ca 1620–ca 1710) och hans olika verksam-

heter. Meibom vistades år 1652-53 i Sverige som biträdande kunglig bibliotekarie. Därefter drog han vidare till Köpenhamn, där han också var involverad i arbete med samlingarna i det kungliga biblioteket. Senare i sitt liv slog han sig ned i Holland.

Under sin tid i Sverige stod han i förbindelse med flera av tidens ledande kulturpersonligheter och vetenskapsmän. Han publicerade själv flera böcker inom olika ämnesområden, alltifrån skeppsbyggeri till musik och matematik. Han är kanske mest känd för sina utgåvor och översättningar av antika teoretiska texter. Berömd, i alla fall för eftervärlden, är också en

tvist mellan Meibom och drottningens läkare och gunstling Pierre Michon Bourdelot. Om man får tro källor från 1700-talet var denna dispyt orsaken till att Meibom sökte sig från det svenska hovet till Danmark.

Under symposiet medverkade forskare från olika discipliner och olika länder (Sverige, Danmark, England, Nederländerna, Österrike och Italien). I föredragen gavs inblickar i skilda delar av Meiboms breda verksamhet. Bland annat kunde man få höra om hans tid i Sverige och Köpenhamn, om hans privata bibliotek, om hans editioner av antika musikteoretiska skrifter och om Meibom som filolog och matematiker. Värddar för symposiet var Janis Kreslins på Kungliga Biblioteket och Mattias Lundberg från Institutionen för musikvetenskap vid Uppsala universitet.

Unik samling vinyl och CD söker nytt hem

Läsesalongen i Kulturhuset i Stockholm har sedan 1970-talet byggt upp en stor samling musik på vinyl och CD. Samlingen består av drygt 18 000 album och innehåller musik av olika slag. Vinlybeståndet är mest klassisk musik medan CD-samlingen har en tonvikt på rock, jazz och folkmusik. Samlingen är katalogiserad i en databas, cirka 120 000 låtar och 16 000 klassiska verk. Denna kulturskatt söker nu ett nytt hem eftersom Kulturhuset ska byggas om och verksamheten med skivor ska upphöra. Känner du till något bibliotek eller annan institution som vill överta samlingen och helst fortsätta att göra den

tillgänglig för allmänheten? Hör av dig till Markus Tommyson Keiland på Läsesalongen, tel. 08-508 31 461 076-12 31 461 markus.keiland@kulturhuset.stockholm.se

Nytt nummer av nättidskriften Dokumenterat

Nr 41, bulletin från Statens musikbibliotek, finns ute nu: http://www.muslib.se/publ/bulletin/dokumenterat_41.pdf

Innehåll:

- Nyförvärv 2007-2008 och bestånd i arkiv, bibliotek och museer lista sammanställd av Inger Enquist
- Målaren Albertus Pictor - ett 500-årsminne av Ingebjørg Barth Magnus
- Glimtar ur Wilhelm Hartevellds liv återspeglade i hans arkiv i Statens musikbibliotek av Marina Demina